

Generálmajor Ing. Emil Antušák

Nelehký úkol - dopracování návrhu předpisu „Strategická obrana ČR“

Čas se zastavit nedá, a tak nehledě na nepříznivou „legislativně-brannou situaci“ v České republice bude nutno přistoupit k závěrečnému dopracování návrhu předpisu „Strategická obrana ČR“, který se již od loňského roku ověřuje v praxi a který by měl mít po schválení evidenční označení VŠEOB-P-29.

Jestliže mluvíme o nepříznivé legislativní situaci, vycházíme z toho, že se doposud nepodařilo připravit a Parlamentem ČR schválit základní ústavní zákony týkající se obrany České republiky. Tak např. chybí ústavní zákon o obraně, branný zákon, zákon o Armádě ČR, zákon o civilní ochraně a další normy. Přesto poznatky, které jsme získali v průběhu ověřování návrhu předpisu, ukazují, že taková norma je nanejvýš potřebná a citelně chybí. Nejen proto, aby se završila triáda předpisů (VŠEOB-P-6 „Příprava a vedení operace“, Polní a bojový řád pozemního vojska AČR) vytvářejících základy moderního národního vojenského umění ČR, ale i proto, že v následujícím období před vedením rezortu MO i velení AČR bude stát úkol podílet se, resp. koordinovat zpracování „Národní strategie obrany ČR“. Ať chceme či nechceme, čím více se bude blížit termín začlenění České republiky do evropských bezpečnostních struktur, tím více bude tato otázka aktuální. Dokonce můžeme předpokládat, že hlavní teoretické problémy, kterými se v nejbližší době bude muset vrcholný management obrany zabývat, se dají zarámovat do následující podoby: **národní strategie obrany; krizové (nouzové) plánování; civilní řízení obrany; příprava národní operační doktríny pro „sily 21. století“.** Ujasnění si celé řady problémů a ujednání se v názorech na hlavní momenty obrany České republiky, to bude asi to hlavní, co si můžeme slibovat od práce spojené s dokončením návrhu předpisu „Strategická obrana ČR“. Ať již bude jeho konečná podoba jakákoliv, nebo to nakonec nebude předpis, ale jen jakási „pomůcka“ či „instrukce pro organizování strategické obrany ČR“, v každém případě to bude dobrý základ pro řešení výše uvedených čtyř teoretických problémů.

* * *

Podívejme se nyní, jakou výchozí pozici mají zpracovatelé předpisu.

Závěry z analýzy současné bezpečnostní situace ukazují platnost toho, že není pravděpodobné, aby se Česká republika mohla stát cílem přímého vojenského napadení. Nelze však vyloučit zhoršení mezinárodně-politické, hospodářské nebo i vojenské situace. Eskalace všech možných bezpečnostních rizik (dnes třeba existujících pouze v latentní podobě) může přerůst v konkrétní formy nevojenského nebo i vojenského ohrožení České republiky. Jestliže chceme být součástí řešení, nikoli problému, jak napsal vrchní ředitel kabinetu MZV p. Lobkowicz v Hospodářských novinách v květnu letošního roku, potom

nelze opomíjet ani taková bezpečnostní rizika, jako jsou organizovaný zločin, obchod s drogami, ilegální migrace, úniky tajných informací, finanční machinace, daňové úniky a rasové konflikty (viz výroční zprávu rezortu MV ČR). **To všechno vyžaduje, aby obranyschopnost ČR byla chápána komplexně, a nikoliv jen jako úkol rezortu obrany a Armády ČR, byla řádně zajištěna a každodenně zabezpečována.** Přitom je nutno vycházet z možných, pro nás nejméně příznivých závěrů a analýz vývoje situace v Evropě a ve světě. Přestože tyto závěry nejsou většinou nikým zpochybňovány, reálně otázkám obranyschopnosti České republiky a přípravě strategické obrany ČR není věnována na nejvyšší úrovni státu, ale ani rezortu obrany dostatečná pozornost.

Že se těmito otázkami ale přece někdo zabývá, ukázal článek p. Hořejšího, uveřejněný v listě „Týden“ č. 20/96. Vzhledem k tomu, že s mnohými závěry uveřejněnými v tomto článku se dá plně souhlasit a navíc problémy, o kterých se v článku píše, budou tvořit podstatnou část „neujasněných“ záležitostí při dopracování předpisu „SOČR“, tak se k některým vrátím. Například již v preambuli k článku se uvádí, že *„politická reprezentace ČR se už tři a půl roku chová, jako kdyby nám nehrozila žádná rizika. Přitom přípravu státu na dobu krize či vojenského ohrožení je nezbytné vykonat předem. Až na nás někdo skutečně zaútočí, bude pozdě“*. Nezbyvá než plně souhlasit s autorem, stejně jako s dalšími funkcionáři jednotlivých rezortů státní správy majících na starosti otázky obrany České republiky. Tak např. ředitel odboru bezpečnostní politiky MZV H. Fajmon říká, že *„žádná instituce v tomto státě neví, jak by se měla chovat v době krize. Navíc systém, který by státu umožnil reagovat na dané ohrožení, je nefunkční“*. To je možné, kromě jiného i proto, že neexistuje žádná právní norma, která by chování jednotlivých rezortů a institucí příslušně usměrňovala. Prvním a zatím ojedinělým „schváleným“ dokumentem je *„Prozatímní instrukce MO ČR pro činnost příslušných orgánů státní správy při přípravě k obraně státu“*, vydaná v květnu letošního roku. Nedobrý stav v této oblasti potvrdil i vedoucí pracovník Správy státních hmotných rezerv, Ing. Dušan Štrauch, který uvádí: *„... legislativa, která by jasně stanovovala pravomoci, povinnosti a složení krizových štábů, neexistuje“*. Ředitel odboru hospodářské mobilizace ministerstva hospodářství Jan Hynšt, v kritice pokračuje: *„Jednotný systém nevojenské obrany země, tzv. civilní nouzové plánování, není v ČR vytvořeno.“* „Krizi by museli řešit jednotliví ministři,“ konstatoval šéf odboru financování obrany a bezpečnosti ministerstva financí Ladislav Zabo.

Vzpomínaný článek p. Hořejšího obsahuje názory i dalších funkcionářů, kterým není lhostejný současný stav obranyschopnosti naší země. Uvedené názory jasně ukazují na potřebu mít závaznou normu pro plánování, přípravu a realizaci obrany ČR. Přitom pravdu mají ti, kteří ukazují, že aktivnější role v tomto směru přísluší MO ČR. Toto podle §16, odst. 2, písm. d), zákona č. 2/1969 Sb. O zřízení ministerstev a jiných orgánů státní správy ČR, ve znění pozdějších předpisů „koordinuje činnost ústředních orgánů, správních orgánů a orgánů samosprávy a právnických osob důležitých pro obranu státu při přípravě k obraně“.

Jestliže jednotlivé státní instituce dnes vědí jen orientačně, co by bylo jejich úkolem v době ohrožení, potom celá situace se ještě více komplikuje tím, že **neexistuje systém, kterým by se reakce na jednotlivá ohrožení spouštěla.** Není např. jasně stanoveno, kdo nebo která instituce bude definovat prezidentovi, vládě, parlamentu, že určitý krizový stav nastal a že je potřebné nebo nutné vyhlásit např. stav ohrožení nebo válečný stav. Navíc to, jak je definován válečný stav v doposud platné legislativě, již neodpovídá

současným potřebám obrany této země. Existuje celá řada dalších problémů spojených se zabezpečováním obrany České republiky, včetně válečného systému řízení obrany, které čekají na svou odpověď.

Ukázal jsem na některé „mezirezortní“ problémy obrany. Nelze však rovněž tvrdit, že neexistují problémy uvnitř tzv. vojenského systému obrany, za který nese přímou odpovědnost rezort obrany. V průběhu ověřování předpisu se ukázalo, že není například jednotný názor na chápání „obránné operace AČR“, zejména na některé její součásti, tak jak je uvádí návrh předpisu „SOČR“. Jsem toho názoru, že bez toho, aby bylo naprosto jasné, které otázky obrany České republiky bude řešit MO ČR, za co bude odpovídat GŠ AČR, na kterých otázkách se budou podílet jednotlivé rezorty státní správy, nebude možné přijít ke konsenzuálnímu řešení těchto otázek. Zde je nutno zdůraznit ještě jeden problém. Předpis „SOČR“ je nutno chápat jako obecnou „instrukci“ k řešení otázek obrany České republiky, a ne jako konkrétní „Směrnici pro obranu ČR“. Proto by se v návrhu předpisu neměly objevovat „otevřené“ údaje utajovaného charakteru a zejména údaje tzv. sálového charakteru.

* * *

Názory na to, jak by měla vypadat konečná podoba předpisu „Strategická obrana ČR“, se různí. Část funkcionářů doporučuje nezpracovávat předpis, ale pouze „pomůcku“ či „instrukci“ a po jejím schválení MO ČR tuto využít jako podklad pro rozpracování národní strategie obrany České republiky. Je to možné, ale dokument národní strategie obrany se zase z pochopitelných důvodů nemůže zabývat otázkami vedení „obránné operace AČR“, což současná skladba návrhu předpisu umožňuje. Vzhledem k tomu, že toto číslo Vojenských rozhledů vyjde v době, kdy autorský kolektiv bude přistupovat k systematizaci připomínek a zpracování závěrečné podoby návrhu předpisu, by bylo vhodné, kdyby čtenáři, kteří se chtějí vyjádřit k uvedené problematice, napsali své připomínky přímo na Ústav obranných studií AČR. Tím bude zabezpečeno, že připomínkové řízení bude obohaceno i o jejich názory.

V závěru článku chci poděkovat všem autorům, kteří se problematice „Strategické obrany ČR“ na stránkách časopisu Vojenské rozhledy v uplynulém období věnovali. Jejich podněty budou pro autorský kolektiv cenným materiálem.